

تبیین الگوی ایجاد اشتغال توسط تعاونی‌های تولیدی و خدماتی استان کرمانشاه

زهرا فرشادفر^{*۱}

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۰

چکیده

برنامه ریزی توسعه اشتغال در کشور نیازمند تجزیه و تحلیل روند اشتغال در استان‌ها و شناخت دقیق استعدادها و توان بالقوه بخش‌ها و ترکیب آن در مناطق است تا بتوان اشتغال‌زایی متعادلی را در هر یک از بخش‌ها و مناطق، محقق ساخت. بخش تعاون به عنوان یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی کشور دارای پتانسیلی ویژه در جهت توسعه اشتغال در کشور است که برنامه‌ریزی بر روی آن ما را در رسیدن به اشتغال‌زایی هرچه بیشتر یاری خواهد نمود. از اینرو هدف از انجام این پژوهش برنامه ریزی توسعه اشتغال توسط تعاونی‌های تولیدی استان کرمانشاه می‌باشد، برای رسیدن به این هدف از دو مدل اقتصاد پایه و اقتصاد منطقه‌ای تغییر مکان سهم استفاده شده است. آمارهای سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ در بررسی علل رشد متناسب یا نامتناسب شاغلان استان کرمانشاه نسبت به کل کشور و تعیین بخش‌های پایه اقتصادی در استان کرمانشاه و تعیین سهم اشتغال بخش تعاون در بخش‌های پایه‌ای استان مورد استفاده پژوهش بوده است. نتایج حاصل بیانگر وجود ظرفیت‌های خالی بخش تعاون و پتانسیل بالای این بخش در ایجاد اشتغال در زیر بخش‌های کشاورزی و خدمات خصوصا خدمات گردشگری در استان مورد مطالعه، در دوره مورد بررسی است.

واژگان کلیدی: مزیت نسبی، تغییر سهم، ضریب مکانی، اقتصاد پایه

طبقه‌بندی JEL: J11; J12; J18

۱. مقدمه

برنامه‌ریزی در جهت رشد و توسعه و کاهش بیکاری مناطق یک کشور از مهمترین مسائلی است که برنامه ریزان و سیاست گذاران دولتی باید به آن توجه داشته باشند. بدین منظور شناخت نقاط قدرت و ضعف اقتصاد محلی و کاربرد استراتژی‌های توسعه‌ای مناسب در جهت افزایش اشتغال بسیار حائز اهمیت است. واقعیت‌های موجود نشان دهنده آن است که در مناطق مختلف کشور نابرابری‌های زیادی در امر اشتغال وجود دارد، پدیده فوق حتی در بین شهرستان‌های مختلف یک استان نیز قابل مشاهده است. این پدیده به دلیل عدم شناخت امکانات و استعدادهای مناطق مختلف در زمینه توسعه اقتصادی به وجود آمده است. شرکت‌های تعاونی چارچوب حقوقی و ابزار مدیریتی مناسبی در اختیار دولت قرار داده است تا بدون نیاز به گسترش ساختار اداری و افزایش حجم دولت، بسیاری از اهداف توسعه‌ای خود را از مسیر جلب مشارکت عمومی سازماندهی کنند. تعاونی‌ها قادرند با به کارگیری اصول تعاون و استفاده از ساز و کارهای مدیریتی مبتنی بر مشارکت اعضا به عنوان کانون‌های ترویج عمل جمعی و فعالیت‌های گروهی مطرح شوند و نقش موثری در کاهش بیکاری و ایجاد اشتغال ایفا کنند. در بررسی پژوهش‌های انجام شده، پژوهشی که به بررسی توزیع و روند اشتغال در بخش‌های مختلف تعاونی استان و به تفکیک زیر بخش‌های بخش تعاون پرداخته باشد، یافت نشد و این یکی از نوآوری‌های پژوهش حاضر است.

در این راستا پژوهش حاضر سعی در کشف چگونگی و روند اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کرمانشاه را داشته و هدف اصلی آن، دانستن چگونگی توزیع منطقه‌ای اشتغال در استان کرمانشاه با تاکید بر نقش تعاونی‌ها در ایجاد این اشتغال است و تلاش می‌کند تا به این پرسش پاسخ دهد که چگونه و کجا توزیع منطقه‌ای اشتغال در استان کرمانشاه شکل گرفته و سهم بخش تعاون در توزیع منطقه‌ای اشتغال چقدر است؟

در ادامه سازماندهی پژوهش حاضر بدین صورت است که بعد از مقدمه، در بخش دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش ذکر شده است. سپس روش پژوهش بیان شده و در بخش چهارم یافته‌ها تجزیه و تحلیل می‌شوند. در نهایت نتیجه‌گیری ارائه شده است.

۲. ادبیات موضوع

هدف از بررسی جریان رشد منطقه‌ای، شناسایی مهمترین متغیرهای مؤثر بر رشد و به تبع آن طراحی و اجرای سیاست‌هایی برای ایجاد رشد متوازن در مناطق مختلف کشور می‌باشد. به طور کلی می‌توان گفت که مدل‌های رشد و نابرابری منطقه‌ای در چهار طبقه مختلف قابل

طبقه‌بندی می‌باشند: گروه اول این مدل‌ها که عوامل طرف تقاضا را به عنوان نیروی محرکه رشد در نظر می‌گیرند به مدل‌های تقاضا معروف می‌باشند. گروه دوم این مدل‌ها که عوامل طرف عرضه را مورد تأکید قرار می‌دهند به مدل‌های طرف عرضه معروف می‌باشند. گروه سوم از مدل‌ها که ناشی از کاستی‌های مدل‌های دو طبقه مذکور مطرح شدند، علیت‌های تجمعی^۱ را عوامل مؤثر بر رشد و توسعه مناطق در نظر می‌گیرند. به طوری که به محض وقوع شوک در یک منطقه، این عوامل موجب آثار تجمعی و ارتباطات درون منطقه‌ای گشته‌اند و از داخل جریان رشد را تشدید می‌نمایند.

دسته چهارم از مدل‌های نابرابری منطقه‌ای را می‌توان مدل‌های اخیر ارائه شده در حوزه نابرابری منطقه‌ای دانست که هر کدام از این مدل‌ها متغیرهایی را عامل رشد و نابرابری منطقه‌ای معرفی نموده‌اند، نمونه‌ای از این الگوها را می‌توان الگوی قطب رشد، موج توسعه و ... نامید.

کاربرد مدل اقتصاد پایه از پیشینه زیادی برخوردار است. نورس^۲ اولین کسی بود که نقش فعالیت‌های مربوط به پایه صادرات منطقه‌ای را در مورد رشد یک منطقه به رسمیت شناخت. اهمیت فعالیت‌های پایه توسط آبرتر^۳ نیز تذکر داده شد، هارتمن و سکلر^۴ نیز الگوی پایه صادرات را برای تفسیر روند رشد منطقه‌ای در چارچوب سنتی اقتصاد کلان کینزی جای دادند. یکی از متدهای پر کاربرد در این روش ضریب مکانی است. ضریب مکانی نخستین با توسط سارجنت فلورانس^۵ مطرح شد، روشی که به صورت ریاضی اقتصاد منطقه‌ای را در مقایسه با اقتصاد مرجع بزرگ تر که معمولاً اقتصاد ملی است ارزش گذاری می‌کند. این روش به طور گسترده از دهه ۱۹۳۰ توسط محققان حوزه جغرافیای اقتصادی و اقتصاد منطقه‌ای مورد استفاده قرار گرفت. آن‌ها بیان داشتند که ضریب مکانی تا حد قابل قبولی فعالیت‌های خاص در منطقه مورد نظر را توضیح می‌دهد.

کاربرد روش ضریب مکانی بررسی شرایط و خصوصیات اقتصاد منطقه‌ای است و با بکارگیری اطلاعات حوزه‌های مختلف سعی در شناسایی فعالیت‌های اقتصادی پایه و دارای مزیت نسبی مناطق مختلف دارد و جزء تجزیه و تحلیل‌های پایه‌ای اقتصاد محسوب می‌شود. به

¹ Cumulative Causation

² North

³ Aborts

⁴ Sekler and Hartman

⁵ Florence

طور مثال پروویویرایل^۱ (۲۰۱۷) به بررسی اثر تغییرات ساختاری بر رشد بهره‌وری در صنایع مختلف کشور با استفاده از الگوی تغییر سهم در دوره زمانی ۱۹۹۰-۲۰۰۴ پرداختند. نتایج گویای آن بود که سهم بخش‌های تجاری، اطلاعات، ارتباطات و تجهیزات حمل و نقل در اقتصاد این کشور افزایش یافته است.

اسلام و همکاران^۲ (۲۰۱۶) با استفاده از روش ضریب مکانی و تغییر سهم نتیجه می‌گیرند که در شش منطقه کشور بنگلادش طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۰۰ بیشترین میزان رشد اقتصادی مربوط به بخش ماهیگیری و کمترین مربوط به املاک و کرایه و فعالیت‌های تجاری است.

اوتسوکا^۳ (۲۰۱۶) با استفاده از روش ضریب مکانی نتیجه می‌گیرد که تقاضای انرژی طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۱ در بخش‌های حمل و نقل ساختمان و صنایع افزایش یافته و در فعالیت‌های ساختمانی افزایش نیافته و تقاضای انرژی در شهرهای بزرگ نیز افزایشی بوده است.

سیتانگانگ^۴ (۲۰۱۵) با بررسی مزیت در استان سوماترای کشور اندونزی با استفاده از روش ضریب مکانی نتیجه می‌گیرد که در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ بخش کشاورزی با شاخص ۱/۵، بخش ساختمان با ۱/۲، هتلداری و رستوران با ۱/۱، حمل و نقل و ارتباطات با ۱/۱ و بخش خدمات با شاخص ۱/۱ فعالیت‌های پایه‌ای محسوب می‌شوند میانگین شاخص ضریب مکانی بخش صنعت ۰/۹ است که بیانگر غیر پایه‌ای بودن این بخش است.

بهران و بوگا^۵ (۲۰۱۵) با استفاده از ترکیب روش‌های توزیع خوشه‌ای و شاخص ضریب مکانی به بیان توزیع جغرافیایی صنایع تولیدی کانادا به تفکیک شده‌اند.

الهوویش و همکاران^۶ (۲۰۱۵) با استفاده از کاربرد روش ضریب مکانی در کشور عربستان نتیجه می‌گیرند که در تحلیل ضریب مکانی بخش خدمات بیشترین سهم را در اشتغال و رشد اقتصادی منطقه در سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۱۰ داشته است.

در داخل کشور نیز آقامحمدی و همکاران (۱۳۹۹) به سنجش مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی کشور بر اساس رهیافت ضریب مکانی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ پرداخته‌اند. آنها نتیجه می‌گیرند که فعالیت‌های کشاورزی و جنگلداری، آموزش، ساختمان، بهداشت و هتلداری و

¹ Perez and Villarreal

² Islam *et al.*

³ Otsuka

⁴ Sitanggang

⁵ Behrens and Bougna

⁶ Alhowaish *et al.*

مددکاری اجتماعی در بیشتر مناطق کشور دارای مزیت نسبی هستند. داور خانی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی توزیع فضایی ضریب مکانی اشتغال زنان پرداخته و نتیجه می‌گیرند توزیع فضایی ضریب مکانی اشتغال زنان روستایی بخش خدمات کشور به صورت اتفاقی و پراکنده نبوده و دارای توزیع خوشه‌ای است. سرور و همکاران (۱۳۹۶) با استفاده از کاربرد مدل تغییر سهم و ضریب مکانی در استان اردبیل نتیجه می‌گیرند که در استان اردبیل شاهد رشد فزاینده اشتغال بخش خدمات طی سال ۱۳۸۵-۱۳۹۰ هستیم.

جوانشیری و شایان (۱۳۹۶) با استفاده از ترکیب ضرایب جینی و مکانی و تحلیل عاملی نتیجه می‌گیرند که توزیع فضایی متعادل اشتغال در بخش خدمات زیربنایی (۰/۰۱۸) و عدم تعادل در بخش کسب و کار (۰/۳۵۳) بین استان‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ که گویای شکاف زیاد بین استان‌ها و توسعه نامتعادل آن‌ها است وجود دارد. غفاری فرد و خوش سیما (۱۳۹۵) با استفاده از روش ضریب مکانی بیان می‌کنند که در تمامی استان‌ها جهت‌گیری اشتغال بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ به سمت فعالیت‌های بخش خدمات است.

عسگر پور کبیر و همکاران (۱۳۹۴) با استفاده از روش ضریب مکانی نتیجه می‌گیرند که استان‌های اردبیل و آذربایجان غربی نسبت به بقیه استانها بالاترین مزیت را در تولید عسل طبیعی طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ دارد.

آزادی نژاد و همکاران (۱۳۹۲) با ترکیب روش داده ستانده و ضریب مکانی نتیجه می‌گیرند که ضریب مکانی روش مناسبتری برای تأمین اطلاعات بخش‌های اقتصادی استان خراسان رضوی در سال ۲۰۰۷ است.

۳. روش پژوهش

مطالعه حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی بوده و از نظر تجزیه و تحلیل اطلاعات از نوع تحقیقات تحلیلی - توصیفی است. داده‌های مورد نیاز از بخش آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۰ مربوط به استان کرمانشاه پس از پردازش به وسیله نرم افزار Excel مورد استفاده قرار گرفته است.

در این پژوهش برای شناسایی فعالیت‌هایی که استان در آنها دارای مزیت نسبی است از مدل اقتصاد پایه استفاده شده است و با استفاده از این مدل تمایزی بین فعالیت‌های پایه‌ای و

غیر پایه‌ای در استان کرمانشاه ایجاد شده است. برای پیدا کردن صنایع پایه‌ای از روش نسبت مکانی (LQ) استفاده شده است.

۳-۱. کاربرد نسبت مکانی در بررسی اشتغال استان کرمانشاه

در نظریه اقتصاد پایه در میان متغیرهای موثر بر تولید ناخالص منطقه ای^۱ GRP (مصرف و سرمایه گذاری و هزینه‌های دولتی و خالص صادرات) برصادرات به عنوان تنها متغیری که مقدار آن نسبت به دیگر متغیرها تعیین کننده رشد منطقه‌ای است تاکید شده و آنرا به عنوان تنها محرک رشد منطقه‌ای می‌شناسد. این نظریه اقتصاد منطقه را بنا به تعریف به دو بخش پایه^۲ و غیر پایه^۳ تقسیم می‌کند. برای تشخیص و برآورد بخش پایه و غیر پایه دو روش وجود دارد، روش اول شناسایی بخش‌های پایه از طریق آمارگیری است که با توجه به کسب اطلاعات دقیق و پر هزینه بودن این روش، مرسوم ترین روش استفاده از تکنیک ضریب LQ است. در این روش بیشتر از متغیر اشتغال استفاده شده و فعالیت‌های اقتصادی را با هر درجه‌ای از جزئی شدن می‌توان با مرجع بزرگتری مقایسه کرد.

تکنیک نسبت مکانی را می‌توان برای بحث اشتغال استان کرمانشاه (در انجام این پژوهش) به صورت زیر نشان داد:

$$LQ_i = \frac{\frac{e_i}{\sum e_i}}{\frac{E_i}{\sum E_i}} \quad (1)$$

که در این فرمول متغیرها از این قرار هستند:

$LQ =$ ضریب (نسبت) مکانی اشتغال منطقه در صنعت i

$e_i =$ اشتغال استان در صنعت i

$E_i =$ اشتغال کشور در صنعت i

$\sum e_i =$ کل اشتغال استان

$\sum E_i =$ کل اشتغال کشور

در رابطه فوق، نسبت مکانی به عبارتی سهم هر بخش (فعالیت اقتصادی) از کل اشتغال در سطح استان به سهم اشتغال آن بخش در سطح کل کشور می‌باشد، در صورتی که این نسبت

¹ Gross Regional Product

² Basic

³ Non basic

بزرگتر از یک باشد، آن فعالیت اقتصادی پایه‌ای محسوب می‌شود، اما اگر کوچکتر از یک باشد، به عنوان فعالیت غیر پایه‌ای و در صورتی که مساوی یک باشد، آن فعالیت خودکفا محسوب می‌شود (فرشادفر و اصغرپور، ۱۳۸۹).

۳-۲. کاربرد مدل تغییر سهم در اشتغال استان کرمانشاه

از آنجایی که روش تحلیل انتقال- سهم (تغییر سهم) در بسیاری از کشورهای توسعه یافته در برنامه‌ریزی منطقه‌ای کاربرد داشته و از این رو بسیار متداول شده است. در بحث اشتغال، مدل تغییر- سهم می‌تواند مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی را در اشتغال تعیین کند. از این رو با توجه به موضوع پژوهش حاضر در زیر کاربرد تحلیل تغییر- سهم به طور مشخص در زمینه اشتغال استان کرمانشاه توضیح داده شده است:

$$e_i \left[\left(\frac{TE_i^*}{TE} \right) - 1 \right] \quad \text{سهم فعالیت‌آم از رشد ملی} \quad (۲)$$

$$e_i \left[\left(\frac{TE_i^*}{TE_i} \right) - \left(\frac{TE^*}{TE} \right) \right] \quad \text{تغییرات ساختاری فعالیت‌آم} \quad (۳)$$

$$e_i \left[\left(\frac{e_i^*}{e_i} \right) - \left(\frac{TE_i^*}{TE_i} \right) \right] \quad \text{تغییرات رقابتی در فعالیت‌آم} \quad (۴)$$

که کل تغییرات یا سهم منطقه از رشد ملی یا رشد اشتغال از مجموع تغییرات رقابتی و تغییرات ساختاری بدست می‌آید در روابط بالا متغیرها به این قرار هستند: اشتغال استان در فعالیت i در ابتدای دوره: e_i . کل اشتغال کشور در ابتدای دوره: TE ، کل اشتغال کشور در انتهای دوره: TE^* اشتغال استان در فعالیت i در انتهای دوره: e_i^* . اشتغال کشور در فعالیت i در ابتدای دوره: TE_i . اشتغال کشور در فعالیت i در انتهای دوره: TE_i^* بدین ترتیب نتایج تغییر- سهم برای کل فعالیتها در یک منطقه برابر با حاصل جمع هر کدام از اجزاء برای فعالیتها خواهد بود.

$$\sum_i (e_i \left[\left(\frac{TE_i^*}{TE} \right) - 1 \right]) \quad i=1,2,3, \dots, n \quad \text{کل سهم} \quad (۵)$$

$$\sum_i (e_i \left[\left(\frac{TE_i^*}{TE_i} \right) - \left(\frac{TE^*}{TE} \right) \right]) = \quad \text{کل تغییرات ساختاری} \quad (۶)$$

$$\sum_i (e_i \left[\left(\frac{e_i^*}{e_i} \right) - \left(\frac{TE_i^*}{TE_i} \right) \right]) = \quad \text{کل تغییرات رقابتی} \quad (۷)$$

۴. یافته‌ها

پژوهش حاضر در دو بخش انجام شده است ابتدا روند اشتغال در استان کرمانشاه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و فعالیت‌های مزیت دار استان مشخص شده است. سپس جایگاه بخش تعاون

در ایجاد اشتغال استان مورد بررسی قرار گرفته است.

۴-۱. کاربرد مدل تغییر سهم در استان کرمانشاه

تجزیه و تحلیل روند اشتغال استان کرمانشاه نشانگر آن است که در سال ۹۰ بخش خدمات با سهمی معادل ۴۹/۰۷ درصد اشتغال در بین بخش‌های عمده بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده و در این سال همسو با ترکیب اشتغال بخش‌های عمده در سطح کشور حرکت کرده است و بخش کشاورزی با سهمی معادل ۲۶/۴ درصد اشتغال در جایگاه دوم قرار دارد که در این قسمت بخش صنعت در سطح کشور در جایگاه دوم قرار دارد که این امر نشان دهنده ساختار متفاوت فعالیت‌های اقتصادی استان با کل کشور است.

جدول شماره (۱): توزیع شاغلین در فعالیت‌های عمده اقتصادی در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۰

کشور		استان کرمانشاه				شرح فعالیت‌های عمده		
۱۳۹۵		۱۳۹۰		۱۳۹۵		۱۳۹۰		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۰۰	۲۰۴۷۶۳۴۴	۱۰۰	۱۴۵۷۱۵۷۲	۱۰۰	۴۷۳۶۵۷	۱۰۰	۳۸۹۰۰۰	کلید فعالیت‌ها
۱۸	۳۶۸۶۷۴۷	۲۳/۸	۳۳۵۷۲۶۳	۲۳/۴	۱۱۱۱۳۹	۲۶/۴	۱۰۲۹۸۷	کشاورزی
۳۱/۷	۶۴۹۳۳۹۸	۳۰/۷	۴۴۷۲۹۵۸	۲۲/۷	۱۰۷۶۳۳	۲۲/۴	۸۷۳۳۹	صنعت و معدن
۴۷/۹	۹۸۰۸۶۹۱	۴۴/۵	۶۴۸۴۳۲۳	۵۲/۱	۲۴۷۱۰۹	۴۹/۰۷	۱۹۰۸۹۲	خدمات
۲/۳	۴۸۷۵۰۸	۱/۸	۲۵۷۰۲۸	۱/۶۴	۷۷۷۶	۲	۷۷۸۲	نامشخص

منبع: یافته‌های پژوهش

بررسی آمار و ارقام حاکی از آن است که ساختار اقتصادی استان کرمانشاه در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ از نظر ترکیب تفاوتی نداشته با این تفاوت که طی دهه ۱۳۹۵-۱۳۹۰ ساختار فعالیت‌های اقتصادی استان از لحاظ تعداد شاغلین به نفع بخش خدمات و به زیان بخش کشاورزی بوده است. به این ترتیب که ملاحظه تعداد شاغلین بخش کشاورزی طی دوره ۵ ساله نشان می‌دهد که تعداد شاغلین بخش کشاورزی استان طی این دوره کاهش یافته (از رقم ۲۶/۴ به ۲۳/۴) که در این قسمت روند تغییرات اشتغال همسو با تغییرات کشوری بوده است و تعداد شاغلین بخش خدمات استان رشد قابل توجهی از ۴۹/۰۷ به ۵۲/۱ داشته است و چنانچه از نتایج

بر می‌آید طی دوره مورد بررسی ساختار اقتصادی کشور به سمت و سوی خدماتی و صنعتی حرکت کرده است و این جهت‌گیری در سطح استان نیز به سمت خدماتی و صنعتی بوده است. به منظور شناسایی و تمایز بین فعالیت‌های پایه‌ای استان کرمانشاه از فعالیت‌های غیر پایه‌ای از بعد اشتغال مطالعه‌ای از طریق اقتصاد پایه انجام شده است که جهت انجام آن از نسبت مکانی استفاده شده است تا یکی از اهداف پژوهش که شناسایی فعالیت‌های پایه‌ای استان کرمانشاه که توانایی و استعداد رشد در زمینه اشتغالی را دارا هستند تحقق یابد و مشخص گردد که ایجاد یک شغل اضافی در بخش پایه‌ای به چه میزان اشتغال در بخش غیر پایه‌ای را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

جدول شماره (۲): نسبت مکانی استان کرمانشاه نسبت به کل کشور در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

نسبت مکانی		شرح
۱۳۹۵	۱۳۹۰	فعالیت‌های عمده / سال
۱/۳	۱/۱۴	کشاورزی
۰/۷۱	۰/۷۳	صنعت و معدن
۱/۰۸	۱/۰۱	خدمات

منبع: یافته‌های پژوهش

ضریب نسبت مکانی زیر بخش‌های مورد مطالعه در جدول شماره ۳ آورده شده است مطالعه زیر بخش‌های بخش صنعت گویای آن است که هیچ یک از این زیر بخش‌ها بجز زیر بخش ساختمان زیر بخش پایه‌ای محسوب نشده و زیر بخش ساختمان در سالهای زمانی ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به عنوان بخش پایه‌ای محسوب شده و در جهت مزیت رقابتی استان حرکت کرده است و زیر بخش آب و برق و گاز که می‌توانند نقش موثری در رشد و توسعه استان ایفا کنند هنوز حتی به خود کفایی هم نرسیده اند.

مطالعه زیر بخش‌های بخش خدمات نشانگر آن است که زیر بخش عمده فروشی و خرده فروشی به حد خود کفایی رسیده و زیر بخش حمل و نقل و ارتباطات و انبارداری و اداره عمومی دفاع و تامین اجتماعی در هر دو مقطع زمانی فعالیت پایه‌ای محسوب شده اند و زیر بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در جهت مزیت رقابتی استان حرکت کرده است.

جدول شماره (۳): نسبت مکانی فعالیت‌های اقتصادی استان در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵.

۱۳۹۵	۱۳۹۰	فعالیت‌های اقتصادی
۱/۳۰	۱/۱۴	بخش کشاورزی
۱/۳۲	۱/۱۶	کشاورزی و دامپروری و شکار و جنگلداری
۰/۰۹	۰/۰۲۵	صید و پرورش ماهی
۰/۷۱	۰/۷۳	بخش صنعت و معدن
۰/۲۱	۰/۴۷	استخراج معادن
۰/۴۷	۰/۴۳	صنعت
۰/۹۴	۰/۸۷	آب و برق و گاز
۱/۰۴	۱/۱۹	ساختمان
۱/۰۸	۱/۱۰	بخش خدمات
۱	۰/۹۳	عمده فروشی و خرده فروشی
۰/۷۱	۰/۷۶	هتل و رستوران
۱/۱۵	۱/۰۹	حمل و نقل و ارتباطات و انبارداری
۰/۹۴	۰/۸۲	واسطه‌گری‌های مالی
۰/۵۴	۰/۶۱	مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب و کار
۱/۵۵	۱/۵۶	اداره عمومی دفاع و تأمین اجتماعی
۰/۹۸	۰/۹۶	آموزش
۱/۰۲	۰/۹۹	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۰/۶۹	۰/۶۹	سایر فعالیت‌های عمومی و اجتماعی و شخصی
۰/۵۶	۰/۷۶	خانوارهای معمولی دارای مستخدم
۰	۰/۵۱	سازمانها و هیات‌های برون مرزی
۰/۵	۰/۶۹	دفاتر و ادارات مرکزی

منبع: یافته‌های پژوهش

۴-۲. بررسی نتایج مدل تغییر مکان سهم

هدف اصلی این مدل بررسی بافت و علت اختلاف رشد شاغلان استان با شاغلان کشور است در راستای بررسی ذکر شده رشد شاغلان استان به سه جزء سهم از رشد ملی، رشد ساختاری و رشد رقابتی تفکیکی شده است:

$$\text{رشد شاغلان استان} = \text{سهم از رشد ملی (رشد ناشی از رشد ملی)} + \text{سهم از رشد ساختاری} + \text{سهم از رشد رقابتی}$$

در صورت عدم تساوی رشد شاغلان استان با سهم استان از رشد ملی شاغلان، به کمک این مدل علت این تفاوت با دو جزء دیگر یعنی رشد ساختاری و رشد رقابتی توضیح داده می‌شود. همانطور که در جدول شماره ۴ دیده می‌شود در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ رشد شاغلان در هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات مثبت بوده است و با توجه به ارقام سهم از رشد ملی مشاهده می‌شود که شاغلان استان متناسب با رشد شاغلان این بخش‌ها در سطح کشور رشد کرده اند و به این دلیل در تمامی بخش‌ها با رشد مثبت شاغلان مواجه هستیم. نکته حایز اهمیت آن است که اگرچه تغییرات اشتغال در هر سه بخش اقتصادی مثبت و همگام با رشد ملی است اما اگر نتایج بدست آمده در جزء سهم ملی را با رشد واقعی بوجود آمده مقایسه کنیم معلوم می‌شود که در بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات رشد تحقق یافته کمتر از مقدار مورد انتظار است که علت آنرا باید در تغییرات ساختاری و رقابتی منفی جستجو کرد. تغییرات ساختاری منفی بیانگر آن است که تمرکز شاغلان در این بخش‌ها در فعالیتهای با رشد کند همراه بوده و ترکیب فعالیت‌ها نسبت به سطح کشور نامتناسب بوده است. تغییرات رقابتی منفی بیانگر آن است که در دوره مورد بررسی این فعالیت‌ها فاقد مزیت رقابتی بوده اند، یعنی شرایط حاکم بر استان از جمله عدم سرمایه گذاری‌های مناسب به منظور بازسازی پس از جنگ، نبود زیر ساخت‌های مناسب اقتصادی و شرایط جغرافیایی استان، اثر منفی بر رشد این فعالیت‌ها داشته است.

در ادامه به بررسی تفصیلی تر این تغییرات، بخش‌های اقتصادی را در قالب اجزای مدل بررسی کرده که نتایج حاصل در جدول شماره ۴ آورده شده است، همانطور که مشاهده می‌شود نتایج باز هم موید بحث قبلی است که هر دو جزء رشد ساختاری و رقابتی منفی، علت کمتر بودن رشد واقعی از رشد انتظاری در برخی از بخش‌ها بوده است، در این دوره عدم بازسازی مناسب تخریب‌های ایجاد شده در دوره جنگ باعث شده که اکثر کشاورزانی که به دلیل جنگ مهاجرت کرده اند به خانه‌های خود باز نگشته و در صورت بازگشت به دلیل عدم وجود زیر ساخت‌های مناسب شغل جدیدی را جایگزین کشاورزی نمایند. از سوی دیگر بدلیل شرایط جغرافیایی و بروز خشکسالی‌های پیاپی کشت دیم که از اولویت‌های کشاورزی منطقه است از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نباشد و باتوجه به هزینه بر بودن کشت آبی و عدم تمکن مالی کافی در بین کشاورزان منطقه به منظور بازسازی مزارع، کسب مشاغل واسطه‌ای و غیر تولیدی از سوی بیشتر زارعین انتخاب شده است در مجموع تمامی این دلایل سبب شده است که رشد واقعی در بخش کشاورزی کمتر از رشد انتظاری در بخش کشاورزی باشد. فعالیت‌های صنعتی نیز بدلیل پیشینه جنگی منطقه و تصور عدم وجود امنیت سرمایه گذاری از سوی سرمایه گذاران به دلیل هم مرزی

با عراق رونق چندانی نداشته است به استثنای بخش ساختمان که بدلیل افزایش قیمت مسکن و جمع شدن سرمایه‌های سرگردان در این صنعت و افزایش تقاضای مسکن بدلیل افزایش مهاجرت‌های داخلی دارای رشد رقابتی و رشد ساختاری مثبت است.

جدول (۴): نتایج محاسبات تغییر سهم طی دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ استان کرمانشاه

تغییرات رقابتی	تغییرات ساختاری	سهم استان از رشد ملی	تغییرات اشتغال	۱۳۹۵	۱۳۹۰	فعالیت‌های اقتصادی
-۷۲۹۷۵	۰	۱۵۷۶۳۲	۸۴۶۵۷	۴۷۳۶۵۷	۲۸۹۰۰۰	جمع کل
-۱۹۵۵	-۳۱۶۲۵	۴۱۷۳۲	۸۱۵۲	۱۱۱۱۳۹	۱۰۲۹۸۷	بخش کشاورزی
-۱۰۸۲	-۳۲۶۲۷	۴۱۷۳۲	۸۰۱۶	۱۱۰۹۷۷	۱۰۲۹۶۱	کشاورزی و دامپروری و شکار و جنگلداری
۱۱۱	۱۳	۱۰	۱۳۶	۱۶۲	۲۶	صید و پرورش ماهی
-۱۹۱۵۷	۴۰۵۹	۳۵۳۹۱	۲۰۲۹۴	۱۰۷۶۳۳	۸۷۳۳۹	بخش صنعت و معدن
-۱۱۸۱	-۲۰۵	۶۱۶	-۷۷۱	۷۵۰	۱۵۲۱	استخراج معادن
-۲۳۸۵	-۱۱۷۰	۱۲۰۰۰	۸۴۴۴	۳۸۰۵۹	۲۹۶۱۵	صنعت
-۳۴۷	۳۰۸	۱۴۳۲	۱۳۹۴	۴۹۳۰	۳۵۳۶	آب و برق و گاز
۲۰۰۶۵	۹۹۵۰	۲۱۳۴۲	۱۱۲۲۷	۶۳۸۹۴	۵۲۶۶۷	ساختمان
-۴۱۶۴۹	۲۰۵۱۱	۷۳۳۵۴	۵۶۲۱۷	۲۴۷۱۰۹	۱۹۰۸۹۲	بخش خدمات
-۵۰۲۷	۵۹۶۶	۱۸۶۹۹	۱۹۶۳۹	۶۵۷۸۴	۴۶۱۴۵	عمده فروشی و خرده فروشی
-۷۵۸	۱۵۰۱	۷۰۳	۱۴۴۷	۳۱۸۴	۱۷۳۷	هتل و رستوران
-۴۷۳۱	۱۶۸۰۲	۱۱۵۲۰	۲۳۵۹۲	۵۲۰۲۳	۲۸۴۳۱	حمل و نقل و ارتباطات و انبارداری
-۶۱	۱۲۵۰	۱۳۶۹	۲۵۵۸	۵۹۳۸	۳۳۸۰	واسطه‌گری‌های مالی
-۱۷۰۸	۳۸۶۰	۹۹۸	۳۱۵۰	۵۶۱۳	۲۴۶۳	مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب و کار
-۱۰۴۹۹	-۲۰۶۴۲	۲۷۴۰۵	-۳۷۳۶	۶۳۸۹۵	۶۷۶۳۱	اداره عمومی دفاع و تامین اجتماعی
-۴۱۹۰	-۲۷۹۴	۱۰۹۱۹	۳۹۳۵	۳۰۸۸۲	۲۶۹۴۷	آموزش
-۱۵۵۰	۲۵۲۶	۳۲۷۲	۴۲۴۹	۱۲۳۲۴	۸۰۷۵	بهداشت و مددکاری اجتماعی
-۱۱۰۵	۲۱۸۹	۱۶۹۵	۲۷۷۹	۶۹۶۲	۴۱۸۳	سایر فعالیت‌های عمومی و اجتماعی و شخصی
-۲۸۶	-۱۰۰۳	۵۱۵	-۷۷۴	۴۹۹	۱۲۷۳	خانوارهای معمولی دارای مستخدم
-۲۹	۱۲	۴	-۱۲	۰	۱۲	سازمان‌ها و هیات‌های برون مرزی
-۶۶	-۷۹۲	۲۴۹	-۶۱۰	۵	۶۱۵	دفاتر و ادارات مرکزی
-۶۹۸۴	۳۸۲۴	۳۱۵۳	-۶	۷۷۷۶	۷۷۸۲	فعالیت‌های غیر قابل طبقه بندی

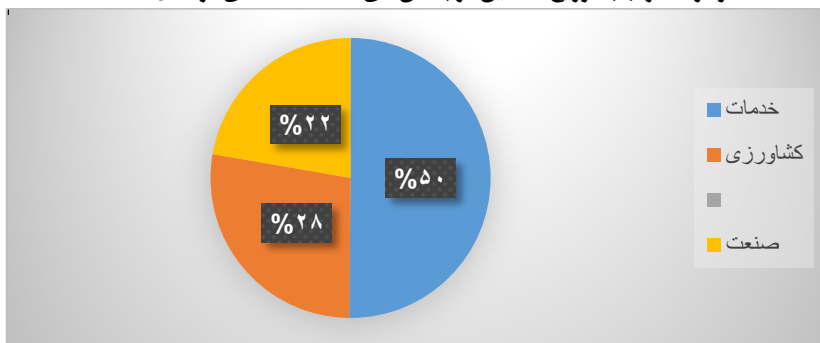
منبع: یافته‌های پژوهش

در مجموع می‌توان گفت که در دوره ۹۵-۹۰ رشد شاغلان استان کمتر از رشد شاغلان در سطح کشور بوده به طوری که در استان ۸۴۶۵۷ شغل ایجاد شده در حالی که اگر شاغلان متناسب با سطح کشور رشد می‌کردند باید ۱۵۷۶۳۲ شغل در استان ایجاد می‌شد که همانطور که بیان شد این تفاوت قابل ملاحظه میان رشد واقعی و رشد انتظاری بدلیل رشد ساختاری و رشد رقابتی منفی است یعنی طی دوره ذکر شده هم ترکیب فعالیت‌ها نامناسب شده و هم استان در این دوره به نسبت کشور دارای مزیت رقابتی نبوده است.

۳-۴. جایگاه بخش تعاون در ایجاد اشتغال استان

طبق آمارهای مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۶، ۵۰/۲ درصد از شاغلان استان در بخش خدمات مشغول فعالیت بودند و سایر شاغلین در سایر بخش‌ها فعالیت می‌کردند.

نمودار شماره (۱): توزیع شاغلین در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۳۹۵



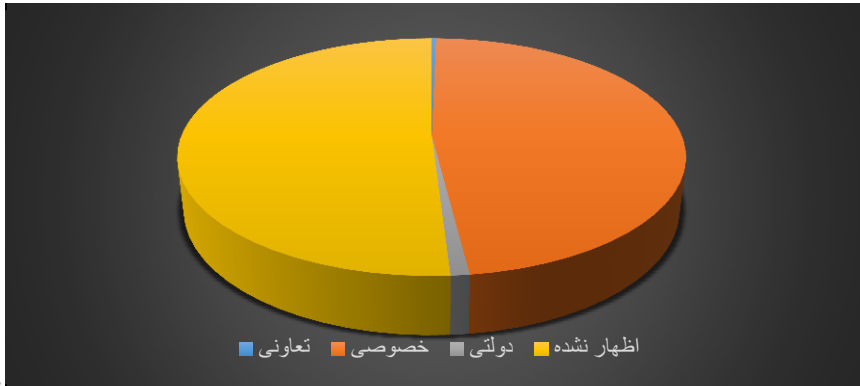
منبع: داده‌های مرکز آمار ایران

بر همین اساس تعداد متقاضیان شغلی در سال ۱۳۹۵، ۴۷۳۱ نفر بوده که این تعداد با توجه به فرصت‌های شغلی موجود در استان در سال ۱۳۹۵، معادل ۱۶۰۸ فرصت شغلی بوده است، که از این تعداد ۱۵۷۷ نفر به کار گمارده شده‌اند. طبق همین آمار توزیع شاغلین بین بخش‌های سه گانه دولتی و خصوصی و تعاونی به صورت زیر است:

همانطور که در نمودار دیده می‌شود از کل ۱۵۷۷ متقاضی شغلی در استان تنها ۵ نفر سهم شرکت‌های تعاونی در ایجاد اشتغال بوده است. آمارهای ارائه شده در زمینه تعاونی‌های تشکیل شده بر حسب رشته فعالیت نشان می‌دهد که در بخش خدمات در کشور ۸۵۸ تعاونی با اشتغالزایی ۱۰۳۱۶ نفر و

سرمایه‌ای بالغ بر ۵۷۷۷۹۳۹۵ هزار ریال تشکیل شده است. در سال ۱۳۹۵، در استان کرمانشاه ۶۴ تعاونی در گرایش‌های مختلف و با اشتغالزایی ۱۴۶۷ نفر ایجاد شده است.

نمودار شماره (۲): توزیع شاغلین بین شرکت‌های مختلف اقتصادی



منبع:

داده‌های مرکز آمار ایران

با توجه به شناخته شدن صنعت گردشگری در استان به عنوان فعالیت مزیت دار طبق یافته‌های پژوهش سهم تعاونی‌های خدماتی گردشگری در استان در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول شماره (۵): لیست تعاونی‌های موجود غیر راکد در زمینه گردشگری در استان کرمانشاه ۱۳۹۵

نام استان	کرمانشاه	کرمانشاه	کرمانشاه	کرمانشاه	کرمانشاه
نام شهر	پاوه	پاوه	دالاهو	کرمانشاه	گیلانغرب
گرایش	گردشگری و هتل‌داری	گردشگری و هتل‌داری	گردشگری و هتل‌داری	گردشگری و هتل‌داری	گردشگری و هتل‌داری
تعداد اعضا	۷	۷	۷	۷	۷
تعداد شاغلین	۱۴	۷	۷	۷	۳۰
وضعیت	در حال بهره‌برداری	در دست اجرا	در حال بهره‌برداری	در دست اجرا	در حال بهره‌برداری

منبع: داده‌های مرکز آمار ایران

همانطور که در جدول شماره ۵ گزارش شده است، در استان کرمانشاه تنها ۵ تعاونی غیر راکد با گرایش گردشگری و هتل‌داری وجود دارد که با توجه به پتانسیل‌های موجود در استان از نظر محیطی و

تعداد گردشگر عدد کمی است. چرا که این ۵ تعاونی طبق آمار ارائه شده ۶۵ نفر اشتغالزایی داشته اند. این در حالی است که با توجه به گزارش سازمان‌های بین‌المللی به ازای هر ده نفر گردشگر یک فرصت شغلی ایجاد می‌شود. با وجود ورود بیش از ۲۶ میلیون گردشگر در سال گذشته به این استان این رقم بسیار پایین بوده و فرصت ایجاد دو میلیون نفر شغل در استان در زمینه گردشگری وجود دارد. با توجه به نتایج سهم شرکت‌های تعاونی از این میزان فرصت ایجاد اشتغال بسیار اندک بوده و تقریباً معادل یک درصد است و امکان افزایش ظرفیت تا حداقل ۲۰ درصد وجود دارد.

۵. نتیجه‌گیری

این تحقیق در راستای شناسایی فعالیت‌های مزیت‌دار استان کرمانشاه به منظور تبیین الگوی ایجاد اشتغال با تاکید بر نقش بخش تعاون استان کرمانشاه انجام شده است. برای رسیدن به هدف مذکور، ابتدا با بهره‌گیری از آمار و اطلاعات موجود در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ از روش اقتصاد پایه و تحلیل تغییر سهم مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی استان در مقایسه با فعالیت‌های اقتصادی کشور مورد بررسی و شناسایی قرار گرفت.

بدین منظور نخست روند اشتغال در استان در بخش‌های مختلف بررسی و مشخص شد که تعداد شاغلین بخش خدمات در صدر شاغلین سایر بخش‌های عمده اقتصادی قرار داشته و بخش کشاورزی در مکان دوم در طی دوره مورد بررسی قرار دارد.

همچنین تغییرات ترکیب شاغلین بخش‌ها در استان کرمانشاه و کشور گویای آن بود که طی دوره مورد بررسی ساختار اقتصادی کشور به سمت و سوی خدماتی و صنعتی حرکت کرده و این جهت‌گیری در سطح استان نیز به سمت خدماتی و صنعتی است. پس از آن به منظور شناسایی و تمایز بین فعالیت‌های مزیت‌دار استان از فعالیت‌های غیر مزیت‌دار از بعد اشتغال مطالعه‌ای از طریق اقتصاد پایه انجام شد که در جهت انجام آن از ضریب LQ استفاده شد تا فعالیت‌های پایه‌ای (مزیت‌دار) استان کرمانشاه که توانایی و استعداد رشد در زمینه اشتغالزایی را دارا هستند مشخص شوند. نتایج حاکی از آن بود که در هر دو مقطع زمانی فعالیت دو بخش کشاورزی و خدمات در استان پایه‌ای شناخته شده و دارای مزیت نسبی اشتغالزایی می‌باشند. مطالعه زیر بخش‌های این بخش‌های عمده اقتصادی نیز حاکی از آن بود که فعالیت‌های بخش خدمات در زیر بخش هتل و رستوران که به عنوان متغیر پروکسی از صنعت گردشگری در این پژوهش بکار رفت از نظر ضریب نسبت مکانی مزیت نسبی داشته و پایه‌ای محسوب می‌شوند و قابلیت سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال را دارا هستند.

با توجه به اینکه صنعت گردشگری در استان به عنوان فعالیت مزیت دار طبق یافته‌های پژوهش شناخته شده است و از آنجایی که بر اساس آمارهای ارائه شده توسط مرکز آمار ایران این استان با نرخ بیکاری ۱۷٫۶ دهم یکی از بالاترین نرخ‌های بیکاری در کشور را داراست. بنابراین پتانسیل لازم در زمینه وجود نیروی انسانی در سن کار در این استان وجود دارد و طبق فرصت‌های سرمایه گذاری ارائه شده توسط سازمان میراث فرهنگی که تعداد آنها بیش از ۲۰ طرح می‌باشد بستر موجود از نظر زمینه لازم برای سرمایه گذاری در صنعت گردشگری و توریسم در این استان برای تمام شرکت‌ها خصوصا شرکت‌های تعاونی وجود دارد. لذا با توجه به ظرفیت‌های موجود در شرکت‌های تعاونی جهت سرمایه گذاری در بخش خدمات گردشگری سرمایه گذاری این شرکت‌ها در بخش توریسم خصوصا توریسم پزشکی و توریسم تفریحی با توجه به پتانسل‌های جغرافیایی استان پیشنهاد می‌شود.

تقدیر و تشکر

با تشکر از اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان کرمانشاه که هزینه انجام این طرح را تامین نمود.

منابع

- آقامحمدی، نرگس، حاجی، غلامعلی، غفاری، هادی و پیمان غفاری آشتیانی، ۱۳۹۹، سنجش مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی در استان‌های کشور بر اساس رهیافت ضریب مکانی، مجله برنامه‌ریزی منطقه‌ای، (۱۰) ۴۰، ۳۵-۵۲.
- فرشادفر، زهرا، اصغر پور، حسین، ۱۳۸۹، بررسی مزیت نسبی اشتغالزایی بخش‌های عمده اقتصادی در استان کرمانشاه، مجله دانش و فناوری، ۲، ۶۴-۸۱.
- آزادی نژاد، علی، عساری آرانی، عباس، جهانگرد، اسفندیار، ۱۳۹۲، معرفی و کاربرد تکنیک MFLQ بجای AFLQ برای تدوین جدول داده- ستانده منطقه‌ای (مطالعه موردی استان خراسان رضوی)، مجله اقتصاد و توسعه منطقه‌ای، ۵، ۱۶۸-۱۸۸.
- داور خانی، فضیله، دربان آراسته، علیرضا، نجارزاده، محمد، ترابی، ذبیح الله، هاجری، بهرام، ۱۳۹۷، بررسی فضایی عوامل مؤثر بر ضریب مکانی اشتغال زنان روستایی ایران در بخش خدمات (۳۲)، ۱۰-۱.
- عسگرپور کبیر، فریده، حری، حمیدرضا، جلالی اسفند آبادی، سید عبدالمجید، ۱۳۹۴، بررسی مزیت نسبی عسل طبیعی ایران با استفاده از شاخص هزینه منابع داخلی، مجله اقتصاد کشاورزی، ۳۴، ۱۰۱-۸۷.

- غفاری فرد، محمد، خوش سیما، رضا، ۱۳۹۵، شناسایی بخش‌های اقتصادی محرک ایجاد اشتغال در استان‌های مختلف ایران و چشم‌انداز آن (رهیافت انتقال - سهم)، فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، ۱۴، ۷-۳۲.
- جوانشیری، مهدی، شایان، حمید، تحلیل فضایی مزیت نسبی اشتغال در گروه‌های عمده شغلی استان‌های کشور طی سال‌های ۸۵ و ۹۰-۹۰، فصلنامه اقتصاد منطقه ای، (۲۷)، ۱-۲۰.
- سرور، هوشنگ، سرور، رحیم، سرباز گلی، سولماز، تحلیل وضعیت اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی در شهرستان‌های استان اردبیل، برنامه ریزی منطقه ای، (۲۸)، ۷-۸۱، ۹۴.
- Alhowaish, A. K., Alsharikh, M. A., Alasmal, M. A., & Alghamdi, Z. A. (2015). Location Quotient Technique and Economy Analysis of Regions: Tabuk Province of Saudi Arabia as a Case Study. *International Journal of Science and Research*, 4(12), 1756-1761.
- Behrens, K & Bougna, T. (2015). An anatomy of the geographical concentration of Canadian manufacturing industries. *Regional Science and Urban Economics*, 51, 47-69.
- Islam, F. B., Mubassirah, F. A., Siddiq, F., Hossain, D., Sharmin, N., & Haque, A. (2016). Economic Growth Analysis of Six Divisions of Bangladesh Using Location Quotient and Shift-Share Method. *Journal of Bangladesh Institute of Planners*, 8, 135-144.
- Otsuka, A. (2016). Regional Energy Demand in Japan: Dynamic Shift-Share Analysis. *Energy, Sustainability and Society*, 6(1), 10-22.
- Sitanggang, M. (2015). The Contribution of Agriculture Sector to the Economic Development (Case Study: North Sumatera). *Global Advanced Research Journal of Agriculture Science*, 4(11), 769-774.

Explaining the Pattern of Job Creation by Production and Service Cooperatives in Kermanshah Province

Zahra Farshadfar^{1}*

Abstract

Employment development planning in the country requires analysis of the employment process in the provinces and accurate recognition of the talents and potential of the sectors and its combination in the regions so that balanced employment generation can be realized in each of the sectors and regions. Cooperative sector, as one of the most important economic sectors of the country, has a special potential for the development of employment in the country, and planning will help us to achieve more employment. Therefore, the purpose of this research is to plan the development of employment by production cooperatives in Kermanshah province. To achieve this goal, two models of basic economy and regional economy of share relocation have been used. The general population and census statistics of 2010 and 2015 were used in the research to investigate the causes of proportional or disproportionate growth of the employees of Kermanshah province compared to the whole country and to determine the basic economic sectors in Kermanshah province and to determine the employment share of the cooperative sector in the basic sectors of the province. The results show the existence of empty capacities of the cooperative sector and the high potential of this sector in creating employment in the sub-sectors of agriculture and services, especially tourism services in the studied province, during the period under review.

Keywords

Comparative Advantage; Share Change; Core Economics; Location Quotient

JEL Classification: J11; J12; J18

¹ Assistant Professor of Economics, College of Humanities, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, corresponding author, Email: zfarshadfar@iauksh.ac.ir